

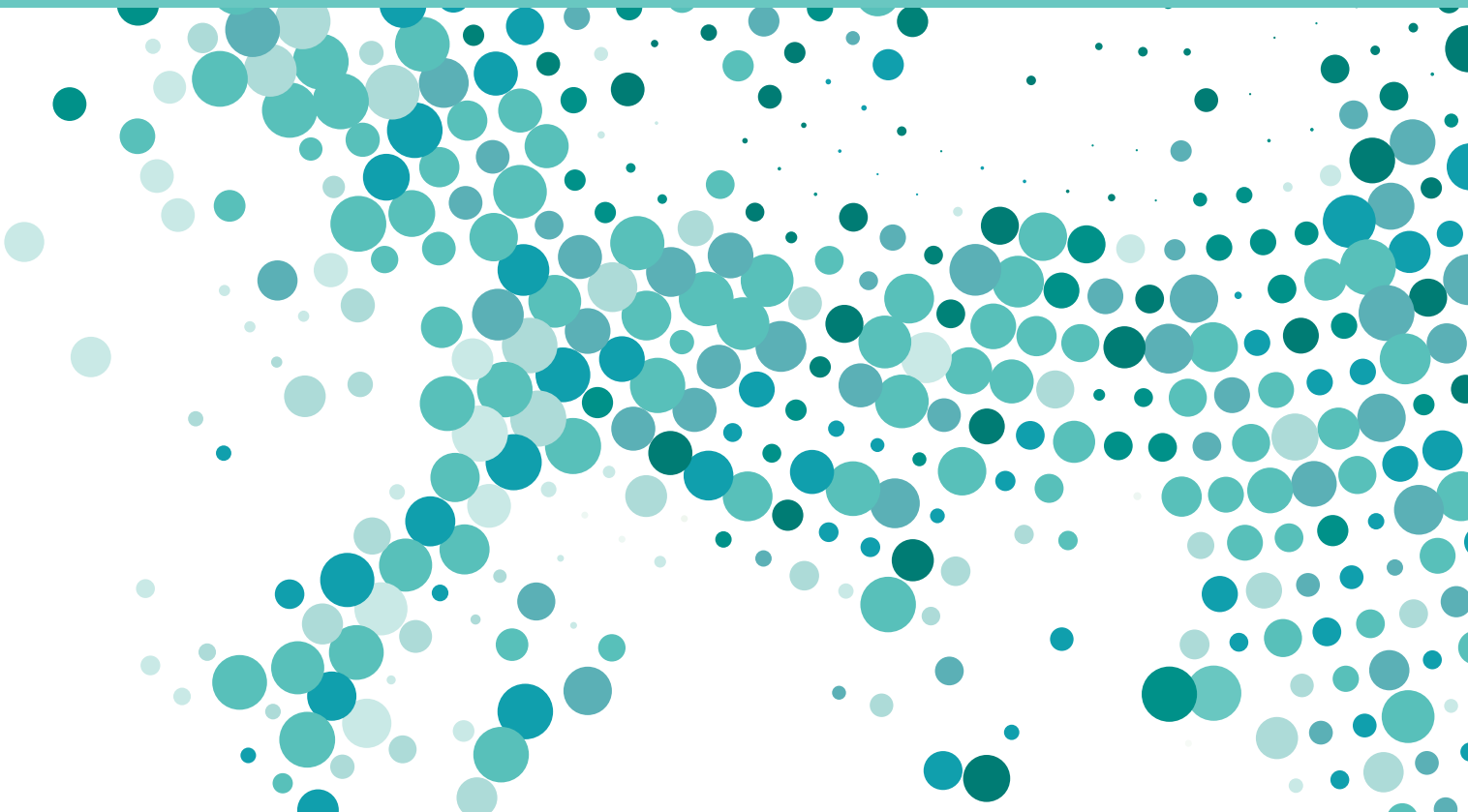

SISÄMINISTERIÖ
INRIKESMINISTERIET

Kansainvälisen avun vastaanottojärjestelyt luonnon ja ihmisen aiheuttamissa suuronnettomuustilanteissa Suomessa

SISÄMINISTERIÖN JULKAISU 18/2015

Sisäinen turvallisuus

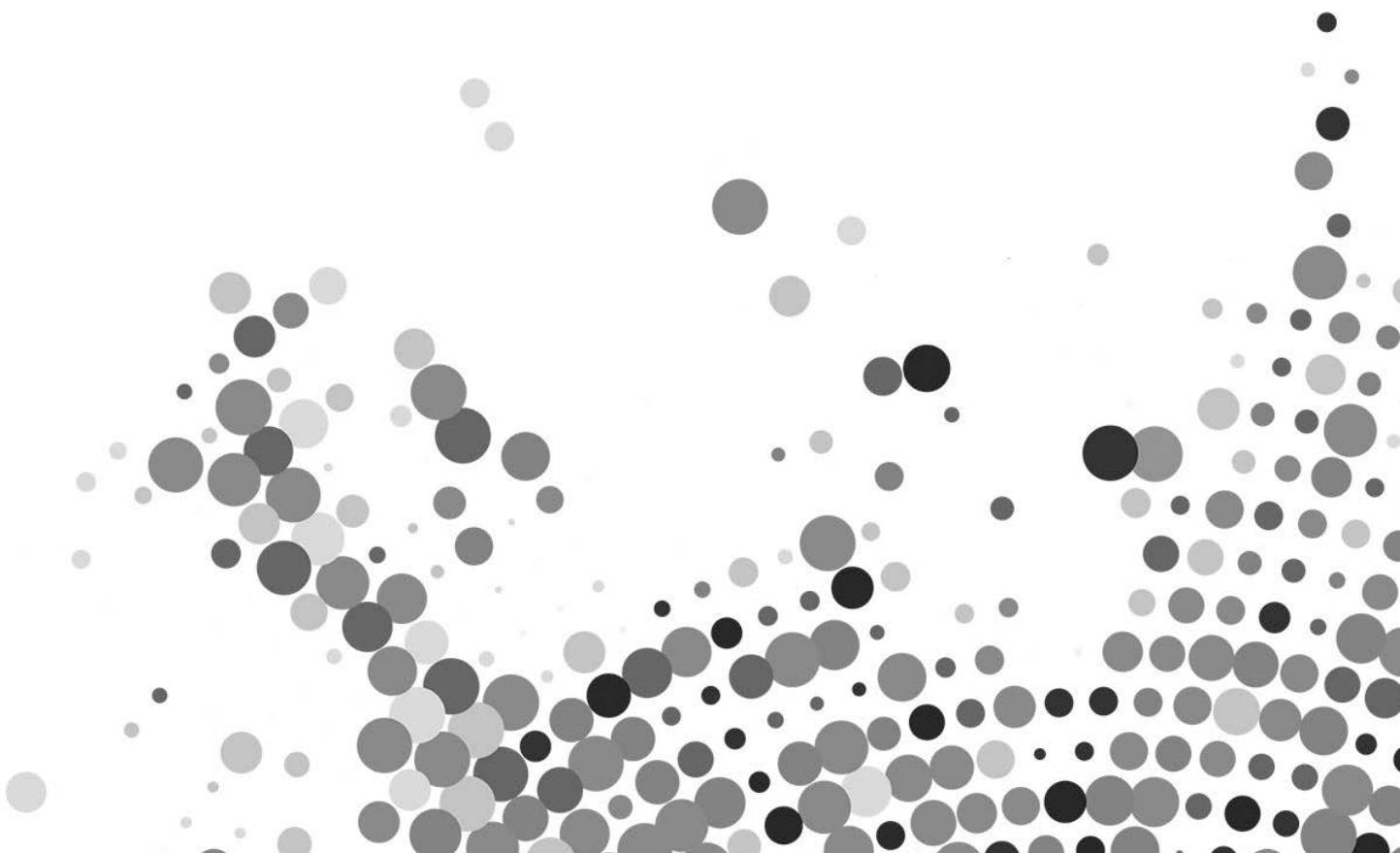

SISÄMINISTERIÖ
INRIKESMINISTERIET

Kansainvälisen avun vastaanottojärjestelyt luonnon ja ihmisen aiheuttamissa suuronnettomuustilanteissa Suomessa

SISÄMINISTERIÖN JULKAISU 18/2015

Sisäinen turvallisuus

Sisäministeriö
Helsinki 2015

ISSN 2341-8524
ISBN 978-952-324-049-0 (PDF)

Tekijät (toimielimestä, toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Puheenjohtaja, pelastusylitarkastaja Taito Vainio Varapuheenjohtaja, neuvotteleva virkamies Eero Kytömaa	Julkaisun laji Ohje Toimeksiantaja Sisäministeriö Toimielimen asettamispäivä 24.9.2014		
Julkaisun nimi Kansainvälisen avun vastaanottojärjestelyt luonnon ja ihmisen aiheuttamissa suuronnettomuustilanteissa Suomessa			
Julkaisun osat Ohje			
Tiivistelmä Euroopan parlamentin ja neuvoston 17.12.2013 antamassa päätöksessä (N:o 1313/2013/EU) unionin pelastuspalvelumekanismista on määritelty Isäntävaltion tuki (Host Nation Support). Isäntävaltion tuella tarkoitetaan apua vastaanottavan tai lähettävän maan taikka komission valmius- ja avustusvaiheessa toteuttamia toimia ennakoitavien esteiden poistamiseksi unionin mekanismin välityksellä tarjottavalta kansainväliseltä avulta. Päätöksen mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava asianmukaiset varautumistoimet, joilla helpotetaan isäntävaltion tukea. Tämän ohjeen tarkoituksena on hallinnollisten ja tiedonkulun esteiden poistaminen, jotta katastrofitilanteessa kansainvälisten avustusjoukkojen ja avustustarvikkeiden maahantulo, operatiivinen toiminta ja maastalähtö sekä kauttakulku Suomen alueen kautta sujuisivat tehokkaasti. Ohjeessa määritetään yleisjohtajana toimivan viranomaisen kansainväliseen apuun liittyviä toimenpiteitä pelastusviranomaisen toimivaltaan kuuluvissa tilanteissa. Ohjetta sovelletaan myös tilanteisiin, joissa toimitaan meripelastusviranomaisen, ympäristöviranomaisen tai terveysviranomaisen johtovastuulla. Lisäksi ohjeessa kuvataan toimintamallit kansainvälisen avun vastaanottamiseksi. Ohje on laadittu työryhmässä, jossa ovat olleet edustettuina sisäministeriön lisäksi puolustusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ulkoasiainministeriö, ympäristöministeriö, sisäministeriön alainen Kriisinhallintakeskus, Rajavartiolaitos, Suomen Kuntaliitto, Suomen Pelastusjohtajat ja Tulli. Toimivaltaiset viranomaiset ovat valmistelleet ohjeeseen omaa toimialaansa koskevat luvut. Ohjeen luvut 1 - 7 ovat yhteisiä menettelyjä riippumatta siitä, minkä viranomaisen yleisjohtovastuulla tilanteessa toimitaan. Luvut 8 - 10 on jaettu tilanteen yleisjohtajuuden mukaan viranomaiskohtaisiin toimenpiteisiin.			
Avainsanat (asiasanat) Isäntävaltion tukitoimet, Kansainvälinen apu, Pelastustoiminta, Meripelastustoiminta, Alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunta, Terveyttä uhkaavat hätätilanteet			
Muut tiedot http://www.pelastustoimi.fi/tietopankki/julkaisut			
Sarjan nimi ja numero Sisäministeriön julkaisu 18/2015	ISSN 2341-8524	ISBN 978-952-324-049-0 (PDF)	
Kokonaissivumäärä 31	Kieli Suomi	Hinta	Luottamuksellisuus Julkinen
Jakaja Sisäministeriö	Kustantaja/julkaisija Sisäministeriö		

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Ordförande, räddningsöverinspektör Taito Vainio Vice ordförande, konsultativ tjänsteman Eero Kytömaa		Typ av publikation Anvisning	
		Uppdragsgivare Inrikesministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 24.9.2014	
Publikation (även den finska titeln) Arrangemang för mottagande av internationellt bistånd i Finland vid naturkatastrofer och katastrofer som orsakats av människor			
Publikationens delar Anvisning			
Referat Värdsnationsstödet (Host Nation Support) definieras i Europaparlamentets och rådets beslut av den 17 december 2013 (nr 1313/2013/EU) om en civilskyddsmekanism för unionen. Med värdsnationsstöd avses alla åtgärder som vidtas under beredskaps- och insatsfasen av den stat som tar emot eller skickar bistånd, eller av kommissionen, i syfte att undanröja alla förutsebara hinder för internationellt bistånd som tillhandahålls genom unionens civilskyddsmekanism. Enligt beslutet ska medlemsstaterna vidta lämpliga beredskapsåtgärder för att underlätta värdsnationsstödet. Syftet med anvisningen är att avlägsna hinder i fråga om administration och informationsutbyte så att ankomsten av internationella biståndsgrupper och biståndsmateriel till Finland samt den operativa verksamheten, avresan från landet och transiteringen genom Finlands område utförs effektivt i en katastrofsituation. I anvisningen fastställs åtgärder i fråga om internationellt bistånd som den myndighet som är allmän ledare vidtar i situationer som ingår i räddningsmyndighetens behörighetsområde. Anvisningen tillämpas också i situationer där sjöräddningsmyndigheten, miljömyndigheten eller hälsovårdsmyndigheten har ledningsansvaret. I anvisningen beskrivs dessutom verksamhetsmodellerna för mottagande av internationellt bistånd. Anvisningen har utarbetats i en arbetsgrupp där inrikesministeriet, försvarsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, utrikesministeriet, miljöministeriet, Krishanteringscentret som är underställt inrikesministeriet, Gränsbevakningsväsendet, Finlands Kommunförbund, Suomen Pelastusjohtajat och Tullen varit representerade. De behöriga myndigheterna har skrivit de avsnitt som gäller deras egna ansvarsområden i denna anvisning. Kapitlen 1–7 i anvisningen handlar om gemensamma förfaranden som iakttas oberoende av vilken myndighet som har det allmänna ledningsansvaret i situationen. Kapitlen 8–10 har indelats i myndighetsspecifika åtgärder utifrån det allmänna ledningsansvaret.			
Nyckelord Värdsnationsstödet, internationellt bistånd, räddningsverksamhet, sjöräddningsverksamhet, bekämpning av fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor, akuta hälsokriser			
Övriga uppgifter http://www.pelastustoimi.fi/			
Seriens namn och nummer Inrikesministeriets publikation 18/2015		ISSN 2341-8524	ISBN 978-952-324-049-0
Sidoantal 31	Språk finska	Pris	Sekretessgrad
Distribution Inrikesministeriet		Förläggare/utgivare Inrikesministeriet	

SISÄLLYS

1	Ohjeen tarkoitus.....	7
2	Kansalliset periaatteet.....	8
3	Kansainvälisen avun maahantuloon ja maastalähtöön liittyvät prosessit	10
3.1	Henkilöiden rajanylitys	10
3.2	Tavaroiden, kaluston ja materiaalin hätäaputuonti Suomeen	10
3.3	Maastalähtöprosessi	11
4	Turvallisuustekijät	12
5	Viestintäjärjestelmät.....	12
5.1	Radiotaajuuksien käyttö	12
5.2	Yleisten viestintäpalvelujen saatavuus ja käyttäminen	13
5.3	Tietoturva.....	13
6	Tiedottaminen	13
7	Raportointi ja operaatiosta oppiminen	14
8	Avun pyytämisprosessi	14
8.1	Avun pyytäminen pelastustoimintaan liittyvissä tehtävissä	14
8.2	Avun pyytäminen meripelastustilanteessa	15
8.3	Avun pyytäminen alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntatilanteessa	16
8.4	Avun pyytäminen terveyttä uhkaavissa hätätilanteissa.....	16
9	Yleiset järjestelyt kansainvälisen avun vastaanottamiseksi	17
9.1	Avun vastaanottojärjestelyt pelastustoimessa	17
9.2	Avun vastaanotto meripelastustilanteessa	18
9.3	Avun vastaanotto alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntatilanteessa.....	18
9.4	Avun vastaanotto terveyttä uhkaavissa hätätilanteissa	19
10	Toiminta onnettomuustilanteessa.....	19
10.1	Toiminta pelastustoimen tilanteissa	19
10.2	Varautuminen ja toiminta meripelastustilanteissa.....	20
10.2.1	Meripelastusjohtaja (SMC)	20
10.2.2	Onnettomuuspaikan johtaja (OSC).....	20
10.2.3	Lentotoiminnan koordinaattori (ACO)	21
10.3	Varautuminen ja toiminta alusöljy- ja aluskemikaalivahinkotilanteissa.....	21
10.4	Varautuminen ja toiminta terveyttä uhkaavissa hätätilanteissa.....	22
	LIITE 1: Rajanylityspaikat	23
	LIITE 2: Avun pyytämisprosessi pelastustoimen alaan kuuluvissa tilanteissa	25
	LIITE 3: Yhteyshenkilön muistilista pelastustoimen tehtävissä.....	27
	LIITE 4: Pelastuslaitoksilta edellytettävät järjestelyt isäntävaltion tuen antamisessa kansainvälisen avun vastaanottamisessa.....	28
	LIITE 5: Yhteystiedot	30

1 Ohjeen tarkoitus

Isäntävaltion tuki (Host Nation Support) on määritelty Euroopan parlamentin ja neuvoston 17.12.2013 antamassa päätöksessä (N:o 1313/2013/EU) unionin pelastuspalvelumekanismista. Isäntävaltion tuella tarkoitetaan apua vastaanottavan tai lähetävän maan taikka komission valmius- ja avustusvaiheessa toteuttamia toimia ennakoitavien esteiden poistamiseksi unionin mekanismin välityksellä tarjottavalta kansainväliseltä avulta. Tähän sisältyy jäsenvaltioiden antama tuki, jolla helpotetaan avun kuljettamista niiden alueen kautta. Päätöksen 3. luvun 9 artiklan kohdan 8 mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava asianmukaiset varautumistoimet, joilla helpotetaan isäntävaltion tukea.

Tämä ohje käsittelee isäntävaltion tukea kansainvälisen avun vastaanottamiseksi unionin pelastuspalvelumekanismiin määrittämässä tilanteissa. Pelastuspalvelumekanismi kattaa ihmisen, ympäristön ja omaisuuden suojelun unionin alueella ja sen ulkopuolella tapahtuvissa kaikenlaisissa luonnon ja ihmisen aiheuttamissa onnettomuuksissa. Tähän kuuluvat terroritekojen seuraukset, teknologian ja säteilyonnettomuuksien aiheuttamat katastrofit, ympäristökatastrofit, meren pilaantuminen ja akuutit terveyttä uhkaavat hätätilanteet. Terroritekojen ja säteilyonnettomuuksien aiheuttamien katastrofien seurausten osalta unionin mekanismi kattaa tapahtunutta edeltävät valmiustoimet sekä varsinaiset avustustoimet tilanteessa. Ohje on sovellettavissa suuronnettomuustilanteissa, joissa Suomi pyytää apua kahdenvälisen sopimusten¹ tai monenkeskisten sopimusten perusteella.²

Ohjeen tarkoituksena on hallinnollisten ja tiedonkulun esteiden poistaminen, jotta katastrofitilanteessa kansainvälisten avustusjoukkojen ja avustustarvikkeiden maahantulo, operatiivinen toiminta ja maastalähtö sekä kauttakulku Suomen alueen kautta sujuisivat tehokkaasti. Ohjeessa määritetään yleisjohtajana toimivan viranomaisen kansainväliseen apuun liittyviä toimenpiteitä pelastusviranomaisen toimivaltaan kuuluvissa tilanteissa. Ohjetta sovelletaan myös tilanteisiin, joissa toimitaan meripelastusviranomaisen, ympäristöviranomaisen tai terveysviranomaisen johtovastuulla. Lisäksi ohjeessa kuvataan toimintamallit kansainvälisen avun vastaanottamiseksi.

¹ Kahdenväliset sopimukset ovat:
Sopimus pelastuspalveluyhteistyöstä Suomen ja Norjan raja-alueella (SopS 17/1986),
Sopimus Venäjän kanssa yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niiden seurausten torjumiseksi (SopS 51 ja 52/1996),
Sopimus Suomen tasavallan hallituksen ja Viron tasavallan hallituksen välillä yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisyyn, niihin varautumisen ja pelastustoiminnan alalla (SopS 33-34/2015),
Meri- ja lentopelastussopimus Ruotsin kanssa (SopS 27/1994),
Meri- ja lentopelastussopimus Venäjän kanssa (SopS 28/1994),
Meri- ja lentopelastussopimus Viron kanssa (SopS 53/1999).
Suomen ja Venäjän öljyntorjuntasopimus (Sop S54/1990)
Suomen ja Viron öljyntorjuntasopimus (Sop S31/1995)

² Monenkeskiset sopimukset ovat:
Sopimus Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä valtakunnanrajojen yli ulottuvasta yhteistyöstä onnettomuustapauksissa ihmisiin, omaisuuteen tai ympäristöön kohdistuvien vahinkojen estämiseksi tai rajoittamiseksi (SopS 20 ja 21/1992). Islanti liittyi sopimukseen 5.4.2001,
Sopimus Barentsin euroarktisen alueen hallitusten välillä yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemisen, niihin varautumisen ja pelastustoiminnan alalla (SopS 22 ja 23/2012),
Sopimus lento- ja meripelastusyhteistyöstä arktisilla alueilla (SopS 2 ja 3/2013),
Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskeva yleissopimus (HELCOM) 1992 (SopS 2/2000)
Sopimus Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä yhteistyöstä öljyn tai muiden haitallisten aineiden aiheuttaman meren pilaantumisen torjunnassa 1993 (Pohjoismainen torjuntayhteistyösopimus) (SopS 71/1998 ja SopS 72/1998).

Ohjetta sovelletaan vain Suomen virallisesti pyytämän kansainvälisen avun organisoimiseksi.

Ohje on laadittu työryhmässä, jossa ovat olleet edustettuina sisäministeriön lisäksi puolustusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ulkoasiainministeriö, ympäristöministeriö, sisäministeriön alainen Kriisinhallintakeskus, Rajavartiolaitos, Suomen Kuntaliitto, Suomen Pelastusjohtajat ja Tulli. Toimivaltaiset viranomaiset ovat kirjoittaneet ohjeeseen omaa toimialaansa koskevat luvut. Ohjeen luvut 1-7 ovat yhteisiä menettelyjä riippumatta siitä, minkä viranomaisen yleisjohtovastuulla tilanteessa toimitaan. Luvut 8-10 on jaettu tilanteen yleisjohtajuuden mukaan viranomaiskohtaisiin toimenpiteisiin.

2 Kansalliset periaatteet

Ministeriöiden vastuut ja tehtävät perustuvat voimassa olevaan lainsäädäntöön. Lainsäädännössä eri viranomaisten toimivaltuudet on määritelty tarkasti. Valtioneuvoston ohjesäännön 10 § mukaan asian käsittelee se ministeriö, jonka toimialaan se pääosaltaan kuuluu. Valtioneuvoston ohjesäännössä (262/2003) jaetaan tarkemmin ratkaisuväliltä valtioneuvoston yleisistunnon ja ministeriöiden kesken. Pääministeri johtaa perustuslain 66 §:n mukaisesti valtioneuvoston toimintaa ja huolehtii valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelun ja käsittelyn yhteensovittamisesta. Valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 2 §:n 2 momentin mukaan ministeriöt toimivat tarpeen mukaan yhteistyössä asioiden valmistelussa. Yhteistyön järjestämisestä vastaa se ministeriö, jonka toimialaan asia pääosaltaan kuuluu. Jos toimivaltuuskysymykset ovat epäselviä, valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistaan, minkä ministeriön vastuulle asia kuuluu tai mikä ministeriö toimii laajakantoisen asian käsitteijänä.

Kustannuksista vastaa se taho, jonka vastuulle kyseinen tehtävä tai vastuu on laissa määrätty. Kansainvälisen avun pyytämisessä yleisenä periaatteena on, että avun pyytäjä maksaa kansainvälisestä avusta mahdollisesti aiheutuvat kustannukset.

Kansainvälisen avun maahantulo on järjestettävä mahdollisimman sujuvaksi ja joustavaksi. Toimintaa johtava viranomainen sopii Rajavartiolaitoksen ja Tullin kanssa soveltuvasta rajanylityspaikasta viimeistään silloin, kun tarjottua apua ollaan hyväksymässä. Rajanylityspaikat ovat liitteessä yksi (1). Rajanylityspaikkojen aukioloajoista voidaan poiketa kansainvälisen avun rajanylityksen nopeuttamiseksi.

Pelastuspalvelumekanismipäätöksen (1313/2013/EU) mukaan ulkomailta saatavaan katastrofiapuun voi kuulua sotilaallisten voimavarojen käyttö ko. maan siviilipelastuspalvelun johdolla. Sotilaallisiin voimavaroihin voi kuulua esimerkiksi kuljetus-, logistiikka- tai lääkintätukea. Silloin, kun sotilaallisten voimavarojen käyttö pelastuspalveluoperaatioiden tukena katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, asevoimien kanssa tehtävässä yhteistyössä noudatetaan yksityiskohtaisia ja kansainvälisiin käytäntöihin perustuvia menettelytapoja, menettelyjä ja perusteita, jotka neuvoston tai sen toimivaltaiset elimet vahvistavat pelastuspalvelun kannalta merkittävien sotilaallisten voimavarojen saattamiseksi unionin mekanismin käytettäväksi ja niiden olisi oltava asianmukaisten kansainvälisten ohjeiden mukaista.

Suomen ja Naton välillä on allekirjoitettu isäntämaatukea koskeva yhteisymmärryspöytäkirja (SopS 82/2014), joka koskee eri viranomaisten toimintoja. Isäntämaatuen käytännön toimeenpanosta päätetään kaikissa olosuhteissa tapauskohtaisesti. Naton kanssa tehty HNS MOU muodostaa kehyksen, jonka pohjalta sovitaan ulkopuolisen sotilaallisen avun vastaanottoon liittyvästä isäntämaatuesta.

Saapumista Suomen alueelle ja Suomen alueen kautta tapahtuvaa kauttakulkua sääntelee aluevalvontalaki. Aluevalvontalain (18.8.2000/755) 4 §:n mukaan vieraan valtion sotilas tai sotilasosasto ei saa ilman lupaa tulla Suomen alueelle eikä olla maassa, ellei Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu. Sama koskee vieraan valtion sotilasajoneuvoa. Tarvittavan luvan myöntää Pääesikunta. Puolustusministeriö voi pidättää itsellään päätösvallan muutoin pääesikunnan ratkaistavaksi kuuluvassa lupa-asiassa (aluevalvontalaki 10 §).

Suomen alueen kautta tapahtuvassa kansainvälisen avun välittämisessä apua tarvitsevaan valtioon, tulee kauttakulkijamaan esittää pyyntö saapua Suomen alueelle, ellei kyseessä ole Schengen-alueen sisällä tapahtuva liikkuminen. Barentsin sopimuksessa - joka on laadittu Suomen, Norjan, Ruotsin ja Venäjän välillä - on erikseen määritelty avun kuljettaminen toisen sopimusvaltion alueen kautta. Suomi on sitoutunut Barentsin sopimuksen piirissä myöntämään aluevalvontalain mukaisen maahantuloluvan, kun Suomi pyytää kansainvälistä apua tai kauttakululuvan Suomen kautta toiseen apua tarvitsevaan valtioon. Suomi on myös allekirjoittanut NATOn yhteisymmärryspöytäkirjan pelastustilanteisiin liittyvästä kauttakulusta (Memorandum of Understanding on the Facilitation of Vital Cross Border Transport, EAPC(C)D(2006)0031).

Kiireellisissä pelastustehtävissä tai ympäristövahinkojen torjunnan tilanteissa vieraan valtion valtionilma-alus tai valtionalus saa aluevalvontaviranomaisen tai muun viranomaisen pyynnöstä tulla kiireelliseen pelastustehtävään, rajaturvallisuustehtävään tai ympäristövahinkojen torjuntatehtävään taikka talvimerenkulun avustustehtävään Suomen alueelle ilman 1 momentissa tarkoitettua lupaa. Muun kuin aluevalvontaviranomaisen on viipymättä ilmoitettava pyynnöstään pääesikunnalle. (Aluevalvontalaki (18.8.2000/755) 5 § 3 momentti).

Suomen alueen kautta tapahtuvassa kansainvälisen avun tai materiaalin kauttakulussa apua lähettävä valtio sopii tarvittavista tukitarpeista toimivaltaisen viranomaisen kanssa.

Vieraan valtion ilma-alus saa tulla Suomen alueelle ja olla maassa vain Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen tai luvan perusteella (aluevalvontalaki 5 §), jollei pykälän 2 ja 3 momentissa toisin säädetä. Venäjän ja Suomen välillä säännönmukaisesta ilma-alusten liikenteestä poikkeava rajanylitys edellyttää Venäjän lainsäädännön vuoksi mahdollisen maahantuloluvan lisäksi tapauskohtaista sopimista ilmailuviranomaisten kesken (HE 17/2012 vp s. 10).

Vieraan valtion valtionalus saa tulla Suomen alueelle ja olla maassa vain Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen tai luvan perusteella (aluevalvontalaki 5 §), jollei kysymys ole viattomasta kauttakulusta (merioikeusyleissopimus SopS 50/1996 artikla 19).

Ahvenanmaan itsehallintolain säännösten perusteella Suomen valtion ministeriöiden vastuulla on pyytää kansainvälistä apua Ahvenanmaan alueelle. Tämän avunpyynnön ulkomaille esittävät valtion viranomaiset. Niillä aloilla, jotka kuuluvat maakunnan toimivaltaan (esim. palo- ja pelastustoimi, öljyvahinkojen torjunta, sairaanhoito) on maakunnan viranomaisten vastuulla arvioida, tarvitaanko ulkopuolista apua sekä lähettää mahdollinen pyyntö valtion toimivaltaiselle ministeriölle. Tämän viranomaisen on huolehdittava yhteydenpidosta ulkomaille samaan tapaan kuin muun Suomen osalta. Asiat, jotka myös Ahvenanmaalla kuuluvat valtion toimivaltaan (radioaktiivinen laskeuma, väestönsuojelu, poikkeustila, meripelastus, lentopelastus) hoidetaan samalla tavoin kuin muuallakin maassa. Näitä tehtäviä hoitavat näin ollen valtion

viranomaiset, kuten Tulli silloin, kun on kyse viennistä ja tuonnista. Rajavartiolaitos johtaa meripelastusoperaatioita ja valvoo ulkomaalaisten maahantuloa.

Ahvenanmaa on kansainvälisten sopimusten nojalla demilitarisoitu ja neutralisoitu alue. Tämä estää sotilaallisen henkilöstön, sotilaallisten ajoneuvojen ja sotilaallisen kaluston sijoittamisen Ahvenanmaalle sekä näiden läpikulun Ahvenanmaan kautta, kuitenkin tietyin poikkeuksin Suomen osalta. (Ahvenanmaan saarten linnoittamattomuutta ja puolueettomuutta koskevat sopimuksen SopS 1/1922, 4 artiklan a- ja b-kohdat).

3 Kansainvälisen avun maahantuloon ja maastalähtöön liittyvät prosessit

Kansainvälisen avun maahantuloon ja maastalähtöön liittyvien prosessien lähtökohdana on, että kansainvälisten yksiköiden mukana tullut kalusto myös lähtee joukkojen mukana pois.

3.1 Henkilöiden rajanylitys

Henkilöiden rajanylitysmuodollisuuksista vastaa Suomessa Rajavartiolaitos. Maahantulo-, viisumi- ja oleskelulupa-asioissa noudatetaan pelastus- tai avustushenkilöstön osalta normaaleja maahantulosäädöksiä tarvittavilta osin soveltaen siten kuin ulkomaalaislaissa (30.4.2004/301) säädetään. Poikkeustilanteissa maahantulon sallimiseksi riittää, että pelastus- ja avustushenkilöstöllä on passi tai vähintään ulkomaalaislain 15 § mukainen asiakirja (passin asemasta henkilötodistus tai muu vastaava asiakirja), eikä heiltä vaadita viisumia tai työlupaa rajanylitykseen (EU:n neuvoston viisumiasetus 539/2001/ETY artikla 4, kohta 1C; Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301).

Kansainvälisen avun pyytäjä vastaa siitä, että apua antavasta henkilöstöstä ja kalustosta laaditaan ennen rajan ylitystä osastokohtainen henkilö- ja kalustoluettelo. Unionin pelastuspalvelumekanismiin myötä jäsenmaiden avunantoresurssit on rakennettu moduulimuotoisiksi, jolloin niiden suorituskyky, kalusto ja henkilöstö ovat apua pyytävälle maalle jo ennalta tiedossa. Suomen ja Venäjän rajalla edellytetään muista tapauksista poikkeavasti avunpyyntöasiakirjaa ja rajavaltuutetun myöntämää lupaa, joka käytännössä vastaa kaikilta edellytettävää henkilöluetteloa.

Pelastusajoneuvot pyritään ohjaamaan rajanylityspaikoilla kiireellisissä onnettomuustapauksissa tilapäisjärjestelyin mahdollisten jonojen ohi.

3.2 Tavaroiden, kaluston ja materiaalin hätäaputuonti Suomeen

Tavaroiden ja tarvikkeiden maahantuonnin valvonta kuuluu Tullin toimivaltaan. Tavaroiden, kaluston ja materiaalin hätäaputuonnissa Suomeen noudatetaan pääsääntöisesti normaalia tuontitullaus- ja ilmoitusmenettelyä, mutta tuontitullia tai veroja ei peritä silloin kun tullittomuuden edellytykset täyttyvät.

EU:n tulli- ja veroalueelta saapuva kalusto ja tavarat voivat saapua ilman tullimuodollisuuksia eikä tuontitulleja peritä. EU:n tulli- ja veroalueen ulkopuolelta saapuvia tavaroita koskevat menettelyt voidaan jakaa väliaikaiseen maahantuontiin, pysyvään maahantuontiin, jälleenrakentamiseen liittyvään tuontiin ja valtiosopimuksissa oleviin poikkeuksiin.

Väliaikainen maahantuonti on tullimenettely, joka soveltuu parhaiten niissä tapauksissa, joissa kansainvälinen pelastusyksikkö kalustoineen saapuu maahan ja operaation jälkeen poistuu kalustoineen EU:n alueelta.

Pelastusyksikkö voi tulla maahan ns. suullisella ilmoitusmenettelyllä. Kuljetusvälineet voidaan pääsääntöisesti ilmoittaa väliaikaiseen menettelyyn valitsemalla vihreä kaista. Jos kalustoa ja tavaraa on enemmän, niin tavarat ilmoitetaan täyttämällä tarvittava asiakirja (tullilomake 613s, Tavaraluettelo suullisen ilmoituksen tueksi).

Suurempien tavara- ja materiaalimäärien kohdalla käytetään kirjallista väliaikaisen maahantuonnin menettelyä. Ilmoitukset tehdään sähköisesti Tullin sähköiselle palvelukeskukselle tai manuaalisesti tuontipaikan tulliviranomaiselle. Tulli-ilmoituksella haetaan samalla myös vaadittava lupa väliaikaiseen maahantuontiin.

Pysyvässä maahantuonnissa EU:n tullilainsäädäntö ottaa huomioon ”suuronnettomuuksien seurausten torjuntaan käytettävät välineet”, kun ”ne on tarkoitettu valtion elinten tai toimivaltaisten viranomaisten hyväksymille elimille”, kuten viranomaisten hyväksymien hyväntekeväisyys- ja avustusjärjestöjen tuomille tavaroille. Tällöin EU:n tullittomuusasetuksen mukaisesti tuontitulleja ei kanneta.

Tullittomuusasetusta ja normaalia tuontitullausmenettelyä sovelletaan tapauksissa, joissa valtioon tuodaan suuria tavaramääriä ja pelastuskalustoa, joiden on tarkoitus jäädä maahan pysyvästi. Tavaroille haetaan tällöin tullittomuutta EU:n Komission päätöksellä. Hakemuksen tekee toimivaltainen ministeriö, joka vie hakemuksen valtioneuvostoon. Häätäputapauksessa tullittomuuspäätöksen tekemisessä voidaan soveltaa kiireellisyysmenettelyä. Esimerkkejä EU:n Komission tekemistä tullittomuuspäätöksistä on Unkarissa 2010 tulvien uhreille jaettavista tavaroista sekä Italiassa 2012 maajärityksen uhreille jaettavista tavaroista.

Tuontitullittomuus myönnetään samoin edellytyksin kuin edellä myös tavaroille, jotka pelastusyksiköt ovat tuoneet omaa tarvetta varten avustustoiminnan ajaksi. Edellytyksenä on, että katastrofi/onnettomuus on jo tapahtunut EU:n tullialueella. Jos tuoja ei ole valtion elin, se tarvitsee valtuutusluvan, joka haetaan Tullin lupakeskukselta.

Jälleenrakentamiseen liittyvässä tuonnissa tuontitullittomuutta ei myönnetä tuhoalueiden jälleenrakentamiseen tarkoitetuille materiaaleille ja varusteille. Näissä tapauksissa sovelletaan normaalia tuontimenettelyä, jolloin tullit ja verot kannetaan.

Suomen tasavallan ja Venäjän federaation välinen sopimus onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niiden seurausten torjumiseksi vastaa EU:n tullilainsäädännön linjauksia. Sopimuksen mukaan avustusryhmät saavat tuoda esteettä ja maksutta vain sellaisia tavaroita, jotka on tarkoitettu pelastustoiminnan suorittamiseen sekä henkilökohtaisia tavaroita. Avustusryhmän varusteista ja avustustarvikkeista on tulliviranomaiselle jätettävä täydellinen, ryhmän johtajan allekirjoituksella vahvistettu luettelo. Sopimuksessa on kirjattu joitakin rajoituksia, kuten huumaavien lääkeaineita tuonnista sekä väliaikaisesti maahantuotujen varusteiden käsittelystä, jos niitä ei voida viedä maasta pois.

3.3 Maastalähtöprosessi

Maastalähtö tapahtuu pääsääntöisesti virallisten rajanylityspaikkojen kautta siten kuin avunantajavaltion kanssa on sovittu. Henkilöluettelon perusteella varmistetaan, että kaikki maahan saapuneet henkilöt poistuvat maasta.

Silloin, kun tavarat ja kalusto on tuotu maahan väliaikaisella tuontimenettelyllä, on niiden poistuttava EU:n alueelta asetetussa määräajassa. Suullisella ilmoituksella saapuva tavaraluettelo esitetään poistumistullitoimipaikassa. Jos tuonnissa on käytetty tullilomaketta 613s, tulee se esittää poistumistullitoimipaikassa, jossa tulli tekee asiakirjaan vaadittavat merkinnät ja menettely päätetään. Tuhoutuneiden tavaroiden tai kaluston osalta Tulli voi päättää tapauskohtaisesti, ettei tuhoutunutta tavaraa tarvitse viedä pois maasta, vaikka tavara tai kalusto on merkitty maahantuloluetteloon.

4 Turvallisuustekijät

Suomi vastaa kansainvälisten avustusyksiköiden yleisestä turvallisuudesta alueellaan. Kansainvälisten avustusyksiköiden yleisen turvallisuuden toteuttamisen vastuu on yleisjohtajana toimivalla viranomaisella yhteistyössä poliisin kanssa. Toimintaa johtava viranomainen vastaa kansainvälisten ryhmien toiminnan edellytyksistä Suomessa.

Kansainvälisen avun muodostelmat toimivat Suomen lainsäädännön mukaisesti. Jos on ilmeistä, että toimintatavoissa tai kalustossa on sellaisia piirteitä, ettei Suomen lainsäädäntö salli toiminnan jatkamista ilman täsmennyksiä, on toimintaa valvovan suomalaisen yhteyshenkilön puututtava asiaan viipymättä ja ilmoitettava tilanteesta pelastustoiminnan johtokeskukseen.

5 Viestintäjärjestelmät

Kansainvälisillä avustusmuodostelmilla on usein mukanaan omaa viestikalustoa. Viestikaluston käytettävyys Suomessa on pyrittävä varmistamaan ennen avun maahan saapumista ja esimerkiksi radiotaajuudet, joita voidaan käyttää, on varmistettava Viestintävirastolta. Viestiyhteyksien varmistamiseksi on suositeltavinta, että kansainväliset pelastusyksiköt käyttävät mukana tuomiaan radioviestimiä lähinnä omaan sisäiseen viestiliikenteeseensä.

Kansainvälisten avustusmuodostelmien viestintä Suomen viranomaistahojen kanssa voidaan mahdollisuuksien mukaan järjestää VIRVE-kalustolla, matkapuhelimilla sekä sähköpostitse. Viestisuunnitelmiin on sisällytettävä toimintamalli, jossa yhteyshenkilölle annetaan käyttöön VIRVE-käsiradio, jolla yhteyshenkilö välittää viestit vastuullaan olevan kansainvälisen avustusmuodostelman ja suomalaisten johto- ja koordinaatiokeskusten välillä. Alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntatilanteessa voidaan käyttää myös muita kommunikaatiovälineitä..

5.1 Radiotaajuuksien käyttö

Tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 39 §:ssä säädetään, että Tampereen yleissopimuksessa tarkoitettu vieraan valtion henkilöstö ei tarvitse radiolupaa sopimuksessa tarkoitetuissa pelastustoimissa ja suuronnettomuuksien lieventämisessä käytettävän radiolähtetimen hallussapitoon ja käyttöön, jos radiolähtetimen hallussapidosta ja käytöstä on ilmoitettu Viestintävirastolle ja radiolähtetimen rakenteesta ja suunnitelmasta käytöstä on annettu Viestintävirastolle sen pyytämät tiedot.

Merkittävä osa radiotaajuuksista on yhteistaajuuksia, joilla toimivat EU-vaatimukset täyttävät radiolähtetimet on kokonaan vapautettu luvanvaraisuudesta. Näiden laitteiden hallussapito ja käyttö Suomessa ei edellytä mitään muodollisuuksia. Luettelo

luvasta vapautetuista yhteistajuuksista ja niiden käytön ehdoista on Viestintäviraston määräyksessä 15.

Joidenkin radiolähettimien hallussapito ja käyttö Suomessa sallitaan, jos ulkomaan toimivaltainen viranomais on antanut kyseisen lähettimen käyttämiseen luvan tai muun oikeutuksen. Nämä laitteet on lueteltu Viestintävirasto määräyksessä 12.

Jos pelastusoperaation yhteydessä on tarkoitus käyttää radiolähetintä, jonka käyttö ei ole luvasta vapaata määräysten 15 tai 12 nojalla, Viestintävirastolle on toimitettava radiolähettimien tärkeimmät ominaisuudet, joita ovat:

- kiinteiden asemien sijoituspaikat
- liikkuvien asemien lukumäärät ja käyttöalueet
- käytettävät taajuudet
- lähetystehot
- läheteluokka ja kanavan leveys.

5.2 Yleisten viestintäpalvelujen saatavuus ja käyttäminen

Ulkomaiset SIM-kortit eli liittymät toimivat lähtökohtaisesti sellaisenaan suomalaisissa matkaviestinverkoissa. Asia kannattaa varmistaa kotimaisilta matkaviestinverkkoperaattoreilta. Suomalaisten teleyritysten kiinteitä ja langattomia viestintäpalveluja, kuten matkaviestinliittymiä ja laajakaistapalveluja, voi tiedustella kultakin teleyritykseltä.

Jos on todennäköistä, että matkaviestiverkkojen liikennöintitarve kasvaa huomattavasti normaalista, on hyvä pyrkiä varmistamaan verkkojen kapasiteetin riittävyys ilmoittamalla matkaviestinverkkoperaattoreille mahdollisimman hyvissä ajoin kasvavasta liikennöintitarpeesta. Vaikka erityistä matkaviestinverkkojen kapasiteettitarpeen lisäystä ei olisikaan nähtävissä, keskeisten teleyritysten mahdollisimman varhainen informoiminen tulossa olevasta erityistilanteesta on suositeltavaa.

5.3 Tietoturva

Teleyrityksiltä hankittujen palvelujen mahdollisista toimivuus- tai tietoturvaongelmista on syytä olla yhteydessä ensisijaisesti ao. teleyritykseen.

Jos tilanteen aikana apua antavan henkilöstön käyttämissä viestintäverkoissa tai -palveluissa havaitaan erityisen vakavia tietoturvapoikkeamia kuten hyökkäysyrityksiä apua antavan maan järjestelmiin, asiasta tulee ilmoittaa Viestintäviraston Kyberturvallisuuskeskukseen.

6 Tiedottaminen

Toimintaa johtava viranomais huolehtii omien viestinnän ohjeistuksien mukaisesti ulkoisen viestinnän koordinaatiosta tarvittaessa yhdessä valtioneuvoston kanslian kanssa. Valtioneuvoston sisäisessä viestinnässä tukeudutaan tarpeen mukaan valtioneuvoston kansliassa toimivaan tilannekeskukseen, joka tuottaa reaaliaikaista turvallisuustapahtumatietoa ja toimivaltaisten viranomaisten tiedoista koottua tilannekuvaa. Tilannekeskus yhdistää eri viranomaisilta ja avoimista lähteistä saadut tiedot ja raportoi niiden pohjalta valtionjohdolle ja eri viranomaisille. Työ edellyttää tilannekeskuksen ja ministeriöiden välistä hyvää yhteistyötä. Ministeriöille annettussa valtioneuvoston kanslian ohjeessa (Päivystys- ja hälytysjärjestelyt valtioneuvostossa,

1491/60/2005) määritellään voimassa olevat menettelyt valtioneuvoston piirissä tapahtuvalle tiedonvaihdon.

Jokainen ministeriö vastaa toimintaansa koskevasta viestinnästä ja hallinnonalan viestinnän yhteensovittamisesta. Valtioneuvoston kanslian viestintäosasto vastaa hallituksen ja pääministerin viestinnästä sekä valtioneuvoston viestinnän yhteensovittamisesta, etenkin häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa (ks. myös valtionhallinnon viestinnästä häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa annettu valtioneuvoston kanslian ohje (1/2013).

Jokainen toimintaan osallistuva viranomainen toteuttaa viestintää toimintaa johtavan viranomaisen kanssa sovitulla tavalla. Ulkoasiainministeriö vastaa Suomeen akkreditoituille ulkomaanedustustoille suunnatusta viestinnästä sekä tukee ulkomaisille toimittajille ja medialle suunnattua viestintää.

Viestintäsuunnitelmassa tulisi olla määriteltynä ainakin seuraavat asiat:

- viestinnän painopistealueet
- viestinnän organisointi ja vastuut eri toimijatasoilla
- henkilöstöresurssit
- kohde- ja sidosryhmät
- avainmediat ja avaintoimittajat
- viestinnän keinot ja kanavat

7 Raportointi ja operaatiosta oppiminen

Toimintaa johtava viranomainen määrittelee operaatiosta annettavan toimintaa kuvaavan raportin sisällön ja vastaa siitä, että operaation päätyttyä tilanteesta kootaan raportit toimintaan osallistuvilta viranomaisilta. Isäntävaltion tukea koskevassa osuudessa on tarpeen kuvata seuraavat asiat:

- kuvaus avunpyynnön vaiheista ja sujuvuudesta
- kuvaus maahantuloprosessin sujuvuudesta
- kuvaus toiminnasta onnettomuustilanteessa
- kuvaus maastalähdöstä
- suositukset ja kehittämissuositukset

8 Avun pyytämisen prosessi

8.1 Avun pyytäminen pelastustoimintaan liittyvissä tehtävissä

Kansainvälistä pelastustoimen apua pyytää sisäministeriö tai valtiosopimusten perusteella tehtyjen sopimusten mukainen toimivaltainen viranomainen. Jos valtiosopimusten perusteella on tehty alu-eellisiä sopimuksia, sopimuksessa mainittu alueellinen toimivaltainen viranomainen voi pyytää tai antaa sopimuksessa määriteltyä kansainvälistä apua. Tällöin alueellinen toimivaltainen viranomainen vastaa kustannuksista.

Sen lisäksi, mitä valtioiden välillä on sovittu, sisäministeriö voi Euroopan unionin, toisen valtion tai kansainvälisen järjestön esittämän pyynnön perusteella päättää pelastustoimeen kuuluvan avun antamisesta ulkomaille, milloin avun antaminen ihmisten, ympäristön tai omaisuuden turvaamiseksi on perusteltua. Sisäministeriö voi

myös pyytää tarvittaessa pelastustoimeen kuuluvaa kansainvälistä apua Euroopan unionilta, toiselta valtiolta tai kansainväliseltä järjestöltä. Sisäministeriön työjärjestyksen 48 §:n mukaan pelastusylijohtaja päättää kansainvälisen avun antamisesta ja vastaanottamisesta. Pelastusosaston päivystäjä informoi avun pyytämisestä aina sisäministeriön johtoa ja tarvittaessa myös muita hallinnonaloja ja valtiojohtoa. Liitteessä kaksi (2) on kuvattu sisäministeriön pelastustoimen alaan kuuluvan avun pyytämisen prosessi.

Kansainvälistä apua voidaan pyytää esimerkiksi tilanteissa, joissa:

- pelastustoiminnan omat kansalliset voimavarat eivät riitä
- kansallisesti ei ole riittävästi osaamista tehtävään
- ulkomailla on erityisiä voimavaroja ja osaamista käsillä olevaan ongelmaan

Pelastustoimen apua voidaan pyytää EU:n pelastuspalvelumekanismiin osallistuvilta mailta, Yhdistyneiltä kansakunnilta (YK) tai sen erityisjärjestöistä, NATO:n siviilitoimintaan kuuluvasta Euroatlanttisesta pelastuspalvelun koordinaatiokeskuksesta (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre, EADRCC) sekä Suomen tekemien kahden- ja monenvälisten valtiosopimusten kautta. Suomella on valtiosopimukset pelastuspalveluavusta kaikkien naapurivaltioiden kanssa. Suomen tekemistä monenvälisistä sopimuksista merkittäviä pelastuspalvelun alalla ovat Pohjoismainen Nordred-puitesopimus ja Barentsin pelastuspalvelusopimus sekä arktinen lento- ja meripelastussopimus.

Pelastuspalveluavun antamisesta ja vastaanottamisesta sekä siihen varautumisesta aiheutuvat kustannukset maksetaan sisäministeriön erityismäärärahamentiltä (arviomääräraha) silloin, kun kyse on pelastusylijohtajan päätöksellä annettavasta tai vastaanotettavasta avusta.

8.2 Avun pyytäminen meripelastustilanteessa

Meripelastuslakia sovelletaan Suomen meripelastustoimen vastuualueella vaarassa olevien ihmisten etsimiseen ja pelastamiseen, heille annettavaan ensihoitoon sekä vaaratilanteeseen liittyvän radioviestinnän hoitamiseen (meripelastustoimi). Meripelastuslaissa säädetään lisäksi merenkulun turvallisuusradioviestinnän vastuuviranomaisista, puhelinvälitteisten lääkäripalveluiden tuottamisesta aluksille, merenkulun avustuspalvelusta, eräiden hätämerkinantovälineiden käyttämisen luvanvaraisuudesta sekä merialueella tapahtuvasta ensihoitopalvelusta.

Rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomainen, joka vastaa meripelastustoimen järjestämisestä. Meripelastuskeskus päättää valtioiden välisen sopimuksen tai vieraan valtion pyynnön perusteella käytettävissä olevan avun antamisesta ulkomaille meripelastustoimen alaan kuuluvassa asiassa, milloin se on ihmishenkien pelastamiseksi tarpeen. Meripelastuskeskus päättää myös avun pyytämisestä ulkomailta, milloin se on ihmishenkien pelastamiseksi tarpeen.

Meripelastuksenjohtokeskuksen tulee kansainvälistä apua vastaanottaessa avustaa ulkomaalaisia etsintä- ja pelastusyksiköitä niiden maahantuloon liittyvissä lupa-, ilmoitus- ja vastaavissa asioissa sen mukaan kuin maahantulon edellytyksistä erikseen säädetään tai Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa määrätään.

8.3 Avun pyytäminen alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntatilanteessa

Öljyvahinkojen torjuntalain (1673/2009) 4 §:n mukaan alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan yleinen ohjaus kuuluu ympäristöministeriölle. Öljyvahinkojen torjuntalain (1673/2009) 26 §:n ja aluksista aiheutuvien öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnasta tehtyjen kansainvälisten sopimusten (Itämeren suojelusopimus eli HELCOM sopimus, Pohjoismainen torjuntayhteistyösopimus eli Kööpenhaminan sopimus, OPRC) ja kahdenvälisten sopimusten (Suomi-Venäjä, Suomi-Viro) mukaan Suomen ympäristökeskus (SYKE) vastaa kansainvälisen avun pyytämisestä sekä avun antamisesta ja vastaanottamisesta.

Alusöljy- ja aluskemikaalionnettomuuksien torjunta-avun pyytämisessä noudatetaan HELCOM:n torjuntakäsikirjan numeron 1 ohjeita, yhteyspisteitä ja viestilomaketta (ns. POLREP-lomake). SYKE:n päivystäjä lähettää avunpyynnön HELCOMin torjuntakäsikirjan I:n mukaisena määrämuotoisena POLREP-viestinä. SYKE:n päivystäjä ilmoittaa POLREP-viestillä avun-tarjoajille avun vastaanottamisesta tai siitä, että tällä hetkellä kyseistä apua ei tarvita. Myös Euroopan yhteisö on HELCOM sopimuksen sopimusosapuoli. EU:lta tai Itämeren alueen ulkopuolisilta valtioilta apua pyydetäessä välittää SYKE avunpyynnön EU:n pelastuspalvelumekanismien hälytysjärjestelmien (ERCC, CECIS) kautta. SYKE:n päivystäjä ratkaisee avunpyytämiseen liittyvät asiat, kunnes SYKE toisin päättää.

Alusöljy- ja aluskemikaalionnettomuuksien torjunnasta on säädetty myös Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksessä (1313/2013/EU) unionin pelastuspalvelumekanismista. Päätöksen 14 artiklassa on säädetty, että jos unionissa tapahtuu tai uhkaa välittömästi tapahtua katastrofi, joka aiheuttaa tai voi aiheuttaa rajat ylittäviä vaikutuksia taikka joka vaikuttaa tai voi vaikuttaa muihin jäsenvaltioihin, on sen jäsenvaltion, jossa katastrofi on tapahtunut tai todennäköisesti tapahtuu, viipymättä ilmoitettava siitä mahdollisesti vahinkoa kärsiville jäsenvaltioille ja, jos vaikutukset voivat olla merkittäviä, komissiolle. Katastrofi, joka todennäköisesti johtaa yhden tai useamman jäsenvaltion esittämään avunpyyntöön, sen jäsenvaltion, jossa katastrofi on tapahtunut tai todennäköisesti tapahtuu, on viipymättä ilmoitettava komissiolle, että hätäavun koordinoitikeskuksen kautta välitettävä avunpyyntö on odotettavissa, jotta komissio voi tarvittaessa ilmoittaa asiasta muille jäsenvaltioille ja käynnistää toimivaltaisten yksikköjensä toiminnan.

Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut ilmoitukset on soveltuvin osin tehtävä yhteisen hätäviestintä- ja tietojärjestelmän (CECIS) kautta.

8.4 Avun pyytäminen terveyttä uhkaavissa hätätilanteissa

Avun pyytäminen toteutetaan tarvittaessa yhteistyössä ulkoasiainministeriön ja/ tai sisäministeriön kanssa tilanteesta riippuen. Terveysturvallisuuslain 38 § mukaan valtio voi osallistua terveydenhuollossa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen ja erityistilanteiden hoitamiseen rahoittamalla sellaista toimintaa, jonka korvaaminen valtion varoista on erityisesti syystä tarkoituksenmukaista. Toimintaa varten sosiaali- ja terveysministeriö voi nimetä ja valtuuttaa valtakunnallisia toimijoita. Tämä mahdollistaa kansallisen toimijan (HUS) tehtäväksi noutaa suomalaisia loukkaantuneita myös ulkomailta, joiden psykososiaalisen avun järjestämisessä avustaa Vantaan sosiaali- ja kriisikeskus.

Pohjoismaissa terveydenhuollon ja sosiaalihuollon toimijoiden välisillä sopimuksilla on mahdollistettu valtionraajat ylittävä yhteistoiminta.³

9 Yleiset järjestelyt kansainvälisen avun vastaanottamiseksi

9.1 Avun vastaanottojärjestelyt pelastustoimessa

Suomessa isäntävaltion tukeen kuuluvat seuraavat rakenteet:

- yleisjohtovastuussa olevan viranomaisen johtokeskus (Local Emergency Management Authority, LEMA)
- vastaanotto- ja lähettämiskeskus (Reception and Departure Center, RDC)
- isäntävaltion tuen koordinaatioryhmä
- yhteyshenkilö jokaisen kansainvälisen yksikön tueksi (Liaison Officer)
- kansainvälisten joukkojen tukikohta (Base of Operations, BoO)

Edellä lueteltujen rakenteiden käyttöönoton valmisteluihin on ryhdyttävä tilanne ja avun luonne huomioiden toimintaa johtavan viranomaisen johdolla siinä vaiheessa, kun apua on pyydetty.

Pelastustoimintaa johtava viranomainen yhdessä sisäministeriön pelastusosaston päivystäjän kanssa määrittelee tarvittavan kansainvälisen avun laadun ja määrän. Tällä perusteella sisäministeriön pelastusosastolla valmistellaan esitys kansainvälisen avun pyytämiseksi. Päätösesityksessä määritellään myös isäntävaltion tuen koordinaatioryhmän kokoonpano ja valmistellaan mahdolliset muut avun vastaanottoon liittyvät järjestelyt.

Sisäministeriön päivystäjä valmistelee yhdessä alueen pelastusviranomaisten kanssa isäntävaltion tuen järjestämiseksi liittyvät tehtävät. Sisäministeriön alainen Kriisinhallintakeskus (CMC Finland) pitää yllä tietokantaa kansainvälisiin tehtäviin koulutetuista pelastustoimen henkilöistä, jotka työskentelevät eri pelastuslaitoksissa. Kriisinhallintakeskus rekrytoi tarvittaessa kansainvälisen pelastustoimen tehtäviin koulutetuista henkilöistä isäntävaltion tuen koordinaatioryhmän jäsenet. Jos sisäministeriö ja alueen pelastusviranomainen katsovat tarpeelliseksi asiantuntijahenkilöstön käytön, hoitaa Kriisinhallintakeskus yhteydenotot ja tarvittaessa varustaa asiantuntijat sisäministeriön päivystäjän ohjeiden mukaisesti. Työsuhteisiin ja palkkaukseen liittyvät asiat hoidetaan pelastuslaitosten ja tarvittaessa sisäministeriön kesken.

³ Esimerkiksi 1) yhteistyösopimus Helse Finnmarkin (Norja) kanssa on solmittu 9/2007. Sopimuksen perusteella mm. Helse Finnmarkin erikoissairaanhoidon palveluja tarjotaan ensisijaisesti Suomen saamenkielisille ja Lapin sairaanhoitopiirin erikoissairaanhoidon palveluja Finnmarkin alueen suomenkieliselle väestölle. 2) Lapin sairaanhoitopiiri, Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri ja Oulun yliopistollinen sairaala ovat Ruotsin Norrbottenin läänin maakäräjien ja Norjan Helse Nord RF:n kanssa sopineet rajayhteistyöstä ensihoidossa. Sopimuksen mukaan 1.1.2012 alkaen rajayhteistyössä suuronnettomuustilanteissa tai yksittäisen kansalaisen henkeä uhkaavassa tilanteessa, on ensitoimija se, jolla arvioidaan olevan lyhyempi toimintavalmiusaika rajan toisella puolella olevilla resursseilla (ambulanssi tai helikopteri). Sopimus turvaa erityisesti maa-ambulanssiavun Ruotsin ja Suomen välillä sekä lääkärihelikopteripalvelut Norjasta Enontekiölle. 3) Perusterveydenhuollon puolella mm. Torniojokilaaksossa on toiminut vuosia Pello-Ylitornio-Övertorneå päivystysrinki. Vuodesta 2010 alkaen päivystyssopimus on ollut Pellon ja Övertorneån (eli Norbottenin läänin maakäräjien) välinen. Tämä sopimus on voimassa 31.12.2015 saakka.

Kansainvälistä apua vaativissa tilanteissa perustetaan pelastusosaston johtokeskus. Johtokeskuksen tilannekeskus selvittää mm. kansainvälisen avun henkilö- ja kalustoluettelot ja toimittaa ne etukäteen sovitulle rajanylityspaikalle.

Maahantulon ja maastalähdön sujuvuuden varmistamiseksi sekä toiminnan koordinoitua varten perustetaan vastaanotto- ja lähettämiskeskus (Reception and Departure Center RDC). Se sijoitetaan kansainvälisten joukkojen maahantuloaikaan, esimerkiksi lentokentälle. Jos kansainväliset pelastusyksiköt saapuvat Suomeen useasta eri maahantuloaikaista, voidaan jokaiseen maahantuloaikaan perustaa oma vastaanottokeskus tai vaihtoehtoisesti yksi keskitetty keskus. Isäntävaltion tuen koordinaatioryhmä avustaa tarvittaessa hallinnollisissa ja viestinnällisissä tehtävissä, jotka liittyvät kansainvälisten pelastusyksiköiden ja pelastusvälineistön maahantuloon, Suomessa toimimiseen ja maastalähtöön. Isäntävaltion tuen koordinaatioryhmän kustannukset maksetaan sisäministeriön arviomäärärahamomentilta.

Isäntävaltion tuen koordinaatioryhmä osoittaa jokaiselle kansainväliselle pelastustoimen yksikölle suomalaisen yhteyshenkilön (Liaison Officer, LO). Yhteyshenkilön tehtävänä on toimia kansainvälisen yksikön tukena koko operaation keston ajan. Tarkemmin yhteyshenkilön tehtäviä on koottu liitteeseen kolme (3). Pelastustoiminnan johtaja vastaa siitä, mihin kansainvälisiä yksiköitä käytetään.

9.2 Avun vastaanotto meripelastustilanteessa

Suomessa isäntävaltion tukeen meripelastustilanteessa lukeutuu seuraavat rakenteet:

- yleisjohtovastuussa oleva viranomainen (johtokeskus)
- Meripelastusjohtaja (Search and rescue mission co-ordinator, SMC)
- Onnettomuuspaikanjohtaja (On-scene co-ordinator, OSC)
- Lentotoiminnan koordinaattori (Aircraft co-ordinator, ACO)

Meripelastustehtäviin saapuvat ulkomaiset meripelastusyksiköt ilmoittautuvat hälyttämisen yhteydessä saamiensa ohjeiden mukaisesti. Yleensä tämä ilmoittautuminen tehdään tehtävää johtavaan meripelastuksen johtokeskukseen mutta erikseen sovitessa yksiköt voivat ilmoittautua myös suoraan onnettomuuspaikan johtajalle (OSC) tai lentotoiminnan koordinaattorille (ACO).

Rajavartiolaitos sopii ulkomaisten meripelastusyksiköiden kanssa niiden tarvitsemas- ta huollosta ja muista huoltojärjestelyistä.

9.3 Avun vastaanotto alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntatilanteessa

Avun vastaanottamisessa noudatetaan Helcom-manuaalia. Merellä alukset liittyvät suoraan torjuntatapahtumaan. Toimittaessa kansainvälisillä vesillä riittää, että apua antava alus ilmoittaa meritoiminnan johtajalle arvioidun saapumisaikansa kohteeseen. Meritoiminnan johtaja ilmoittaa tällöin alukselle sen tarkan paikan torjuntalähtöpaikasta. Jos torjunta tapahtuu Suomen alueella, torjunta-alukset saapuvat vesiliikenteen rajanylityspaikkojen kautta. Helcom-manuaalin mukaan apua antava viranomainen laittaa yhteyshenkilön isäntämaan johtoalukseen.

Avustavat lentokoneet saapuvat maahan rajanylityspaikan kautta. Lentotoiminnan johtaja laatii ilma-alusten lento- ym. aikataulut. Suomen ympäristökeskus (Syke) huolehtii koneen henkilökunnan ja kaluston käytännön asioiden hoitamisesta yhdes-

sä rajavartiolaitoksen kanssa. Ulkomailta saapuvaa kalustoapua on vastaanottamassa Syken edustaja tai sen tilaama huolintayritys.

Jos Syken avuksi tulee kansainvälinen erityisasiantuntija, voidaan erikseen sopia, että Syke järjestää kaiken käytännön tuen kuten majoituksen, ateriat jne. ja on vastassa maahantulopaikalla.

Alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntatilanteissa Syken pyytämiä kansainvälisiä kalusto- ja henkilöstöresursseja voidaan ohjata myös pelastuslaitoksen resursiksi, jolloin pelastuslaitos noudattaa omaa menettelytapaa isäntämaatukitoimenpiteiden järjestämisessä.

9.4 Avun vastaanotto terveyttä uhkaavissa hätätilanteissa

Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös pelastuspalvelumekanismista (1313/2013/EU) kattaa akuutit terveyttä uhkaavat tilanteet. Suomessa kunnat ja kuntayhtymät tuottavat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita asukkailleen. Niillä on päätösvalta alueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnasta. Ne pyytävät apua soveltaen tekemiään sopimuksia. Siten niillä on myös normaalioloissa päätösvalta avun vastaanottamisesta alueelleen. Sosiaali- ja terveysministeriö voi tukea näitä järjestelyjä. Sosiaali- ja terveysministeriö sekä paikallinen aluehallintovirasto voi poikkeusoloissa asettaa velvoitteita valmiuslain 86 §:n nojalla sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajille ja toimintayksiköille.

Avun vastaanottamisessa tulee huomioida, että terveydenhuollon ammattihenkilöiltä, joka haluavat työskennellä Suomessa, edellytetään Valviran lupaa.

Terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista on säädetty terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetussa laissa (629/2010). Lääkelaisissa (1987/395) säädellään mm. siitä, ketkä saavat tuoda lääkkeitä Suomeen. Valtioneuvoston asetus lääkevalmisteista (1088/2002) mahdollistaa omaan käyttöön 3 kuukauden lääkkeiden tuonnin. Tämä ei sisällä ammatinharjoittamisessa tarvittavia lääkkeitä.

Merkittäviä häiriötilanteita varten sosiaali- ja terveydenhuolto on varautunut yhteistyössä Huoltovarmuuskeskuksen kanssa lääkintälaitteiden, materiaalien ja lääkkeiden varastoilla, joita voidaan käyttää Suomessa avun vastaanottamistilanteissa.

10 Toiminta onnettomuustilanteessa

10.1 Toiminta pelastustoimen tilanteissa

Pelastustoiminnan johtajana toimii kansallinen pelastustoiminnan johtaja, joka on siltä pelastustoimen alueelta, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on alkanut (pelastuslaki 379/2011 34 §). Käytännön johtamistoiminta Suomessa noudattaa pelastuslaitosten toiminta-alueilla niitä periaatteita ja rakenteita, jotka kullakin alueella on etukäteen suunniteltu ja harjoiteltu. Kansainvälisten toimijoiden tuleminen mukaan johtamiseen joko johdettaviksi tai tukemaan johtokeskuksia on huomioitava kunkin pelastustoimialueen omissa suunnitelmissa.

Suomessa pelastustoiminnan johtokeskus (LEMA) vastaa ensisijaisesti kansainvälisten yksiköiden koordinaatiotehtävästä (On-Site Operations Coordination Centren eli OSOCC:n tehtävistä). Jos on poikkeuksellisesti päätetty, että kansainvälisen avun koordinaatiota varten perustetaan erikseen koordinaatiokeskus (OSOCC), niin tällöin

koordinaatiokeskus miehitetään CMC:n ylläpitämästä kansainväliseen pelastustoimintaan koulutettujen henkilöiden rosterista. Jos valtion omat voimavarat ovat käytössä tai rakenteet ovat katastrofin seurauksena lamaantuneet, on mahdollista perustaa kansainvälisen henkilöstön muodostama koordinaatiokeskus.

Pelastuslaitosten tulee varautua yhteistyössä alueen kuntien ja alueella toimivien järjestöjen kanssa pitkäkestoisin onnettomuustilanteisiin, joissa pelastuslaitosten omien voimavarojen tueksi saapuu kansainvälistä pelastustoimen apua. Tarvittavat suunnitelmat voivat sisältyä pelastustoimialueiden suuronnettomuus, yhteistoiminta- ja valmiussuunnitelmiin.

Häiriötilanteen tapahtuessa järjestelyiden valmistelu on aloitettava viimeistään silloin, kun päätös kansainvälisen avunpyynnöstä tehdään ja järjestelyiden on vastattava kansainvälisen avun laatua. Pelastuslaitosten kansainvälisille yksiköille antaman tuen voidaan edellyttää sisältävän puitteet tukitoiminnoille kuten majoittumiselle, ruokahuollolle, polttoaineille, kuljetuksille ja logistiikalle. Tarkemmin pelastuslaitoksilta edellytettäviä järjestelyjä kansainvälisen avun vastaanottamiseksi on koottu liitteeseen neljä (4).

10.2 Varautuminen ja toiminta meripelastustilanteissa

10.2.1 Meripelastusjohtaja (SMC)

Meripelastusjohtaja (Search and rescue mission co-ordinator, SMC) on meripelastuksen johtokeskuksessa toimiva tehtävään erityisesti koulutettu rajavartiomies, jonka tehtävänä on johtaa etsintä- ja pelastustoimintaa.

Meripelastusjohtaja määrittää vaaratilanteen asteen ja vastaa siitä, että tehtävään käytettävät yksiköt hälytetään. Hän johtaa ja koordinoi meripelastuslohkolla etsintä- ja pelastustoimintaan osallistuvien yksiköiden toimintaa määräämällä niiden tehtävät ja antamalla tarpeelliset käskyt, ohjeet ja tiedot sekä pitämällä yllä yksiköiden toimintaedellytyksiä ja hankkimalla lisää tilanteen edellyttämiä voimavaroja. Meripelastusjohtaja päättää etsintä- ja pelastustehtävien keskeyttämisestä ja niiden lopettamisesta sekä etsintä- ja pelastustehtävään määrättyjen yksiköiden vapauttamisesta.

10.2.2 Onnettomuuspaikan johtaja (OSC)

Onnettomuuspaikan johtaja (On-scene co-ordinator, OSC) on henkilö, jonka tehtävänä on meripelastusjohtajan alaisuudessa johtaa ja sovittaa yhteen etsintä- ja pelastustoimintaa onnettomuusalueella.

Meripelastusjohtaja voi tarvittaessa asettaa myös toisen onnettomuuspaikan johtajan, jonka tehtävänä on meripelastusjohtajan alaisuudessa johtaa onnettomuusalueen ulkopuoliset etsintä- ja pelastustoimet onnettomuuspaikalla.

Onnettomuuspaikan johtajaksi asetettavan on oltava tehtävään hyvin perehtynyt virkamies. Kiireellisissä tapauksissa, joissa se ihmishenkien pelastamiseksi on välttämätöntä, voidaan onnettomuuspaikan johtajaksi tilapäisesti nimetä muukin tehtävään kykenevä henkilö kuin virkamies.

10.2.3 Lentotoiminnan koordinaattori (ACO)

ACO-toiminta (Aircraft co-ordinator) edellyttää lentotoiminnan erityistuntemusta. Sillä pyritään ilma-alusten tehokkaaseen koordinointiin, jolla on selkeä lentopelastusta ja pelastustoimintaa parantava vaikutus. Menetelmät perustuvat pitkälle kehitettyihin rutiineihin.

Suomen ACO-mallissa meripelastusjohtaja saa meripelastuksen johtokeskukseen avukseen ACO-koulutuksen saaneen Rajavartiolaitoksen virkamiehen, jolla on toimivat pelastusjohtamismallit ja johtamisedellytykset. Hänen avukseen hälytetään Finavialta ACO-koulutuksen saanutta lennonjohtohenkilöstöä. Mikäli lentotoiminnan koordinaattoreita on kaksi, on pyrittävä siihen, että he toimivat työparina. Joissakin erityistilanteissa ACO voi toimia onnettomuuspaikalla.

Meripelastuksen johtaminen perustuu kansainvälisiin yleissopimuksiin ja kansallisella tasolla meripelastuslakiin ja -asetukseen. Näitä normeja on täydennetty SM:n julkaisemalla meripelastusohjeella, joka löytyy internet sivulta www.raja.fi/SAR.

Meripelastuksen varautuminen hoidetaan "Monialaisiin merionnettomuuksiin varautumisen" (MoMeVa) yhteistyösuunnitelman periaatteiden mukaisesti. Kulloinkin voimassa oleva MoMeVa löytyy www.raja.fi/SAR sivustolta.

10.3 Varautuminen ja toiminta alusöljy- ja aluskemikaalivahinkotilanteissa

Alusöljyvahingon torjuntatöitä johtaa Suomen ympäristökeskuksen (Syke) asettama torjuntatöiden johtaja, jos Syke öljyvahinkojen torjuntalain (1673/2009) nojalla vastaa torjunnasta tai on ottanut torjunnan vastuulleen. Aluskemikaalivahinkojen torjuntatöitä johtaa Syken asettama torjuntatöiden johtaja. Syke asettaa torjuntatöiden johtajan käyttöön tarpeellisen henkilöstön, kaluston ja tarvikkeet.

Jos torjuntaan osallistuu yhtä useamman toimialan viranomaisia (ml. kansainvälinen apu), torjuntatöiden johtaja toimii yleisjohtajana ja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja tehtävien antamisesta eri toimialoille sekä toiminnan yhteensovittamisesta. Torjuntatöiden johtaja voi myös muodosta avukseen eri viranomaisten edustajista koostuvan johtoryhmän ja kutsua avukseen asiantuntijoita.

Kun Syke toteaa, etteivät sen käytössä olevat kotimaiset henkilö- tai kalustoresurssit riitä vahingon torjuntaan, se pyytää kansainvälistä apua Helcom-manuaalissa sovitulla tavalla. Torjuntatöiden johtaja päättää vastaanotettavan avun laadusta ja määrästä tarvittaessa yhteistyössä meritoiminnan johtajan kanssa. Torjunnan johtoryhmän kautta tieto avun pyytämisestä ja siihen liittyvistä tarpeista ja muista järjestelyistä menee kaikille torjuntaan osallistuville.

Syke huolehtii kansainvälisten joukkojen tarvitsemien ruoka-, vesi-, polttoaine-, yms. täydennysten järjestämisestä sekä henkilö- ja kalustokuljetusten järjestämisestä. Järjestelyt hoidetaan ad hoc -periaatteella eikä palveluita ole etukäteen kilpailutettu. Sama koskee kaluston väliaikaisvarastointia, joka todennäköisesti järjestyy puolustusvoimien virka-apuna.

10.4 Varautuminen ja toiminta terveyttä uhkaavissa hätätilanteissa

Yhteispohjoismaisella terveydenhuollon puitesopimuksella 14.7.2002 vahvistetaan kykyä toimia kriisi- ja katastrofitilanteissa, joihin lukeutuvat luonnonkatastrofit ja mm radioaktiivisilla, biologisilla ja kemiallisilla tekijöillä aiheutetut tai niistä aiheutuneet tapahtumat (onnettomuudet ja terroriteot). Tämä kattaa ne tilanteet, joita ei ole sisällytetty muihin pohjoismaisiin monenvälisiin tai kahdenvälisiin sopimuksiin. Yhteistyö sisältää varautumistoimien valmistelun ja avunannon allekirjoittaneille valtioille. Sopimus täydentää 20.1.1989 allekirjoitettua Pohjoismaista sopimusta pelastusalan yhteistyöstä. Sopimuksella Pohjoismaat velvoitetaan avustamaan toisen pyynnöstä toisiaan niin pitkälle kuin sopimus antaa mahdollisuudet, tiedottamaan, edistämään yhteistyötä, luomaan mahdollisuudet kokemusten vaihtoon (tarkkailijat harjoituksissa), työskentelemään yhteistyössä, tiedottamaan olennaiset muutokset valmiusjärjestelmissä.

Euroopan parlamentin ja Euroopan unionin neuvoston päätöksen valtioiden rajat ylittävistä vakavista terveysuhkista (1082/2013) tarkoituksena on aiempaa tehokkaampi ja koordinoitumpi toimintavalmius estämään vakavien terveysuhkien leviäminen. Päätöksen soveltamisalaan kuuluvat paitsi biologiset kuten tartuntatauteihin tai biotoksiineihin liittyvät uhkat myös kemialliset, ympäristöstä johtuvat sekä tuntemattomat terveysuhkat. Päätöksen säädökset koskevat näiden terveysuhkien seuranta, varhaisvaroitussuunnitelmaa, riskinarviointia, torjuntaa ja valmiussuunnittelua sekä eri toimijoiden välisiä yhteistyön ja koordinaation menetelmiä.

Pelastuspalveluun osallistuvat kansainväliset joukot ovat aina Suomen viranomaisten toimivallan alaisuudessa. Yleisjohto on pelastustehtävissä pelastustoimella. Sosiaali- ja terveydenhuolto tukee pelastustoimintaa oman johtonsa alaisuudessa. Jos kyseessä on akuutti terveyttä uhkaava hätätilanne kuten esim. laaja-alainen tartuntatauti, yleisjohto on terveysviranomaisella. Ensihoitopalvelua johtaa ja siitä vastaa alueen sairaanhoitopiiri. Erityisvastuualueiden (ERVA) ensihoitokeskuksilla on tehtävä sovittaa yhteen ohjeita ja toimintoja alueellisesti ja kansallisesti sekä järjestää ensihoitolääkäritoiminta. Sosiaali- ja terveydenhuolto – mukaan lukien ensihoitopalvelu – on sosiaali- ja terveysministeriön strategisessa ohjauksessa

Vuonna 2014 on laadittu yhteistyöpöytäkirja varautumisesta ja ensiaputoiminnasta sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Punaisen Ristin välillä. SPR koordinoi VAPEPAN tukea viranomaisille. Kansainvälisen Punainen Ristin mahdollista apua Suomeen koordinoi myös Suomen Punainen Risti.

LIITTEET

LIITE 1: Rajanylityspaikat

Rajanylityspaikat Suomen ja Venäjän välisellä maarajalla

Rajanylityspaikkoja Suomen ja Venäjän välisellä maarajalla ovat Imatra, Kuusamo, Niirala, Nuijamaa, Rajajooseppi, Salla, Vaalimaa, Vainikkala ja Vartius. Vainikkala on yksinomaan raideliikenteelle tarkoitettu rajanylityspaikka.

Tilapäisiä rajanylityspaikkoja ovat Haapovaara, Inari, Karttimo, Kurvinen, Leminahö ja Parikkala.

Rajanylityspaikat lentoliikenteessä

Rajanylityspaikkoja lentoliikenteessä ovat Enontekiön, Helsinki-Malmin, Helsinki-Vantaan, Ivalon, Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kemi-Tornion, Kittilän, Kokkola-Pietarsaaren, Kuopion, Kuusamon, Lappeenrannan, Maarianhaminan, Mikkelin, Oulun, Porin, Rovaniemen, Savonlinnan, Seinäjoen, Tampere-Pirkkalan, Turun, Vaasan ja Varkauden lentoasemat.

Helsinki-Hernesaari on yksinomaan helikoptereille tarkoitettu rajanylityspaikka.

Ahvenanmaan, Hangon, Kotkan, Porkkalan ja Suomenlinnan merivartioasemat ovat yksinomaan vedestä lähteville ja veteen saapuville lentokoneille tarkoitettuja rajanylityspaikkoja.

Rajanylityspaikat vesiliikenteessä

Rajanylityspaikkoja vesiliikenteessä muille aluksille kuin rajanylityksessä tarkoitettuille huvialuksille ovat Eckerön, Eurajoen, Färjsundetin, Förbyn, Haminan, Hangon, Haukiputaan, Helsingin, Inkoon, Kalajoen, Kaskisten, Kemin, Kemiön, Kirkkonummen, Kokkolan, Kotkan, Kristiinankaupungin, Lappeenrannan, Loviisan, Långnäsin, Maarianhaminan, Merikarvian, Naantalin, Nuijamaan, Oulun, Paraisten, Pernajan, Pietarsaaren, Pohjan, Porin, Porvoon, Raahen, Rauman, Salon, Sipoon, Taalintehtaan, Tammisaaren, Tornion, Turun, Uudenkaupungin ja Vaasan satamat.

Rajanylityspaikkoja vesiliikenteessä rajanylityksessä tarkoitettuille huvialuksille ovat Ahvenanmaan, Haapasaaren, Hangon ja Suomenlinnan merivartioasemat sekä Nuijamaan satama ja Santio

LIITE 2: Avun pyytämisen prosessi pelastustoimen alaan kuuluvissa tilanteissa

Pelastuslain 38 §:n mukaan sisäministeriö päättää avun antamisesta tai pyytämisestä, jollei sopimuksista muuta johdu. Pelastustoiminnan johtaja ottaa yhteyttä sisäministeriön pelastusosaston päivystäjään. Sisäministeriön pelastusosaston päivystäjä informoi pelastustoiminnan johtajaa saatavilla olevista kansainvälisistä yksiköistä (muun muassa EU pelastuspalvelumekanismiin rekisteröidyistä pelastusmoduuleista). Pelastustoiminnan johtaja määrittelee, millaista apua tarvitaan ja kuinka paljon. Tiedot kansainvälisesti tarjotusta avusta saapuvat sisäministeriöön. Sisäministeriön pelastusosaston päivystäjä esittelee avuntarjoukset pelastustoiminnan johtajalle, joka määrittelee yhteistyössä pelastusosaston päivystäjän kanssa, mitkä avuntarjoukset ovat tilanteessa edelleen ajankohtaisia. Sisäministeriön pelastusosaston päivystäjä esittelee avuntarjousten hyväksymiset sisäministeriön pelastusylijohtajalle, joka päättää avun pyytämisestä.

Pelastusylijohtaja myös päättää, mitä sopimusta sovelletaan apua pyydettyä. Sisäministeriön hallinnonalalla kansainvälisen avun pyytämisestä on voimassa useita kahden- ja monenvälisiä sopimuksia, joissa on säädetty muun muassa avun pyytämisestä.

Barentsin sopimus

Suomella on ilmoitusvelvollisuus Barentsin euroarktisen -sopimuksen (SopS 22 ja 23/2012) mukaisesti ilmoittaa viipymättä sellaisista alueellaan tapahtuneista onnettomuuksista, joilla on tai saattaa olla haitallisia vaikutuksia toisen sopimuspuolen väestöön tai alueeseen. Pelastustoiminnan johtaja voi antaa välittömästi aikaisen varoituksen (early warning) Oulun hätäkeskuksen kautta, minkä lisäksi tilanteesta tulee ilmoittaa sisäministeriön päivystäjälle. Barentsin euroarktisen sopimuksen perusteella apua voi pyytää toimivaltainen valtion viranomainen eli sisäministeriö tai toimivaltaiset alue- ja paikallisviranomaiset.

NORDRED -sopimus

NORDRED -sopimuksen perusteella vastuu viranomainen pyytää apua suoraan toisen sopimusvaltion asianomaiselta viranomaiselta.

EU:n pelastuspalvelumekanismi

Jos unionissa tapahtuu tai uhkaa välittömästi tapahtua katastrofi, joka aiheuttaa tai voi aiheuttaa rajat ylittäviä vaikutuksia tai, joka todennäköisesti johtaa avunpyyntöön, on [sisäministeriön pelastusosaston päivystäjän] ilmoitettava tilanteesta viipymättä mahdollisesti vahinkoa kärsiville jäsenvaltioille ja avunpyyntöä harkittaessa komissiolle. Varsinaisen avunpyynnön tekee sisäministeriön pelastusosaston päivystäjä, pelastusylijohtajan päätöksen jälkeen, yhteisen hätäviestintä- ja tietojärjestelmän (CECIS) kautta.

NATO Euroatlanttinen pelastuspalvelu

Pelastusylijohtajan päätöksen jälkeen avunpyynnön tekee [sisäministeriön päivystäjä] NATO:n Euroatlanttisen pelastuspalvelun koordinaatikeskukseen (EADRCC) kautta.

Kahdenväliset sopimukset

Kahdenvälisten valtiosopimusten mukaan toimivaltainen viranomainen voi sopia kansainvälisen avun antamisesta ja vastaanottamisesta sopimuksessa mainitulla tavalla. Toimivaltaisista viranomaisista lisäksi sisäministeriön lisäksi olla pelastuslaitokset. Jos pelastuslaitos on tehnyt alueellisen sopimuksen, se voi pyytää tai antaa sopimuksessa määritellyllä tavalla pelastustoimen apua. Jos pelastuslaitos pyytää tai antaa pelastustoimen apua sopimuksen perusteella, se myös vastaa kustannuksista. Pelastuslaitoksen antaessa tai vastaanottaessa kahdenvälisen sopimuksen perusteella pelastustoimen apua, tulee siitä ilmoittaa sisäministeriön pelastusosaston päilystäjälle.

Sopimus lento- ja meripelastusyhteistyöstä arktisella alueella (SopS 2-3/2013).

Sopimuksessa määritellään, millä alueella kukin sopimusosapuoli pelastustoimia suorittaa. Suomen osalta alue käsittää valtakunnan rajojen ja pohjoisen napapiirin rajoittaman alueen. Häätötilanteessa osapuolet ryhtyvät omalla alueellaan pelastustoimiin ja ilmoittavat toiselleen hätötilanteista. Sopimuksessa on määräykset toimivaltaisista viranomaisista ja yhteistoimintajärjestelyistä, esimerkiksi avun hälyttämisestä ja operaatioiden toteuttamisesta.

Sopimuksen osapuolet ovat Kanada, Tanska, Suomi, Islanti, Norja, Venäjä, Ruotsi ja Yhdysvallat.

LIITE 3: Yhteys henkilön muistilista pelastustoimen tehtävissä

Ennen kansainvälisten pelastusyksiköiden saapumista Suomeen yhteys henkilö selvittää seuraavat asiat:

- Kokoonumispaikka ja -aika
- Muut saapuvat kansainväliset yksiköt
- Onko vastaanotto- ja lähettämiskeskusta (RDC)
- Yhteystiedot (yleisjohtovastuussa olevan viranomaisen johtokeskus, pelastustoiminnan johtaja, RDC:n yhteys henkilö)
- Viestintävälineet
- Luottokortti
- Kansallinen tilannekuva
- Tiedotustilaisuuden järjestelyt ja tiedotusmateriaali
- Kartat onnettomuusalueesta ja BoO:sta

Kansainvälisten pelastusyksiköiden saavuttua RDC:hen, yhteys henkilö järjestää kansainvälisille pelastusyksiköille tiedotustilaisuuden, joka pitää sisällään seuraavat asiat:

- Yleistilanne
- Tiedot onnettomuusalueesta ja väestöstä alueella
- Komento- ja johtojärjestelmä
- Isäntävaltion tuen koordinaatioryhmän rooli
- Viestintäjärjestelmä
- Turvallisuuskatsaus ja turvallisuussuunnitelman hyväksyminen
- Median kanssa toiminta
- Toiminnan koordinointi ja BoO:n hallinnointi
- Kansainvälisen yksikön tarpeiden ja toiveiden listaus

Operaation aikana yhteys henkilö tukee kansainvälistä pelastusyksikköä muun muassa seuraavasti:

- Logistisen tuen antaminen
- Viestien välittäminen kansainvälisen pelastusyksikön ja johtokeskuksen välillä
- Suhteiden muodostamisen tukeminen kansainvälisten yksiköiden ja paikallisten pelastustoimijoiden välille
- Yhteys henkilönä toimiminen paikallisiin viranomaisiin
- Yksikön toiminnasta raportointi johtokeskukseen

Operaation loppuessa yhteys henkilö tukee kansainvälistä yksikköä muun muassa seuraavissa asioissa:

- Tullimuodollisuudet
- Komennuksen raportin viimeistely

LIITE 4: Pelastuslaitoksilta edellytettävät järjestelyt isäntävaltion tuen antamisessa kansainvälisen avun vastaanottamisessa

Ennen kansainvälisen avun saapumista tulisi vastata muun muassa seuraaviin kysymyksiin:

1. Tarvittavat yhteystiedot
2. Saapuvien yksiköiden lukumäärä
3. Saapuvan materiaalin laatu ja määrä
4. Tarvittavat varastointitilat
5. Maahantulopaikat
6. Maahantulopaikat täydennettäessä yksiköiden varustusta tms.
7. Vastaanotto- ja lähettämiskeskuksen perustaminen
8. Rajanylitysjärjestelyt
9. Viisumi järjestelyt - kutsukirje - matkustusdokumentit
10. Maahantulomuodollisuudet
11. Tullimuodollisuudet
12. Poikkeukset tullimuodollisuuksissa ja verotuksessa
13. Maahantuontimuodollisuudet viestintävälineille, ajoneuvoille, aluksille, lääkkeille, vaarallisille aineille, valuutalle, verivalmisteille, etsintäkoirille ja kulutustavaroille (ruoka, polttoaine, öljy)
14. Yhteyshenkilön informoiminen (tilannekuva, tiedotusmateriaali)
15. Kuljetus maahantulopaikasta onnettomuusalueelle
16. Kokoonumispaikka ja -aika
17. Henkilöstön työsuhteiden uusimisen tai pidentämisen muodollisuudet
18. Ajoneuvojen vuokrausmahdollisuudet
19. Vakuutusten kattavuus ajoneuvoille / varusteille
20. Polttoaineen saatavuus / hinta
21. Paineistetun kaasun saatavuus
22. Majoitus, pesumahdollisuudet, wc:t, suihkut
23. Ruokailu mahdollisuudet
24. Puhdas vesi
25. Sähkö
26. Kartat
27. Yksiköiden sisäinen viestintä (taajuudet, tekniset vaatimukset jne.)
28. Televiestintä antennien pystyttäminen
29. Pääsy puhelinverkkoon
30. Pääsy internetiin
31. Hyvityskäytännöt
32. Pankkipalvelut / luottokortit
33. Pääsy henkilökohtaisiin hyvinvointipalveluihin
34. Pääsy onnettomuusalueelle
35. Tarve toimistotilalle ja toimistovälineille
36. Turvallisuusjärjestelyt
37. Kiinteistöhuoltopalvelu
38. Mekaanikko palvelut tai tilat
39. Välineiden varastointi
40. Kylmävarastointi
41. Paikallisen henkilöstön palkkaaminen

42. Tulkkauspalvelut
43. Terveyspalvelut / hammaslääkäripalvelut
44. MEDEVAC
45. Työhön vaikuttava ympäristölainsäädäntö
46. Jätteiden / jätevesien käsittely
47. Yksiköiden lainsäädännöllinen asema (lääkärit)
48. Väliaikaiset työluvut ja nopeutetut lupamenettelyt väliaikaiselle ammatinharjoittamiselle
49. Juridiset vastuukysymykset
50. Lehdistöön liittyvät käytännöt
51. Raportointidokumentit

Viimeistään yksiköiden saapuessa Suomeen tulisi olla valmiina seuraavat asiat:

- Radiotaajuudet
- Viestintä ohjeistus (käsitteet, järjestelmät ja rajoitukset)
- Kuljetus
- Polttoainehuolto (myös helikoptereille ja lentokoneille)
- Kartat onnettomuusalueesta ja BoO:sta
- Mahdollinen poliisisaattue onnettomuuspaikalle
- Lääkinnällinen tuki
- Mahdollinen majoitus ja ruokailu
- Mahdollinen tulkki

RDC:ssä tulisi huolehtia seuraavista asioista:

- RDC on selkeästi merkattu ja saapuvien yksiköiden helposti löydettävissä
- Rekisteröinti kansainvälisten pelastusyksiköiden ja välineistön saapuessa ja poistuessa maasta
- Odotusalue saapuville yksiköille
- Kerätä tietoa ja avustaa maahantulo muodollisuuksissa
- Lentokentän logistiikka liittyen lastien käsittelyyn ja lentokoneiden sijoittamiseen
- Kansainvälisten yksiköiden ja välineistön kuljetus onnettomuusalueelle / BoO:n
- Pääsy polttoaineisiin
- Pääsy päivitettyyn tietoon onnettomuudesta

LIITE 5: Yhteystiedot

Viestintävirasto

Viestintäviraston kaikki asiakaspalvelunumerot ja palveluajat löytyvät:

<https://www.viestintavirasto.fi/viestintavirasto/yhteystiedot/asiakaspalvelunumerot.html>

Kyberturvallisuuskeskus

Viestintäviraston Kyberturvallisuuskeskus CERT-toiminto

sähköposti: cert@ficora.fi

salausavaimet:

<https://www.viestintavirasto.fi/tietoturva/viestintavirastontietoturvapalvelut/cert-fi.html>

puhelin (24/7): 0295 390 800

Kyberturvallisuuskeskuksen asiakaspalvelun puhelinnumero: 0295 390 230

Taajuushallinto

Viestintävirasto Taajuushallinto

sähköposti: radiotaajuudet@ficora.fi

Radiotaajuudet ja -luvut asiakaspalvelu: 0295 390 240 Radiohäiriöt ja taajuuksien

käytön valvonta: 0295 390 241 Taajuushallinnolla ei ole 24/7 päivystysnumeroa.

Sisäministeriö PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Inrikesministeriet PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi

SISÄMINISTERIÖ
INRIKESMINISTERIET